

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
- 28 - _____ 08 _____ 2021 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни

“МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНІВ,
ЕКСТРЕНА ТА КРИЗОВА ПСИХОЛОГІЯ”

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я

(код і назва галузі знань)

Спеціальність: 225 Медична психологія

(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь: магістр медичної психології

(магістр, бакалавр, магістр-інженер)

Курс навчання: 3

Форма навчання: денна

(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра: медицини катастроф та військової медицини

(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри медицини катастроф та військової медицини

25 серпня 2021 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри _____

(І.Г. Бірюк)

Схвалено предметною методичною комісією з військових та військово-медичних дисциплін

27 серпня 2021 року (протокол № 1).

_____ / методичної

комісії

(І.Г. Бірюк)

Чернівці 2021

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	медицини катастроф та військової медицини
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Бірюк Ігор Григорович – завідувач кафедри, кандидат медичних наук, доцент, biryuk.igor@bsmu.edu.ua Назимок Євгенія Вікторівна – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент nazymok.yevheniia@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/meditsini-katastrof-ta-viyskovoyi-meditsini/
Веб-сайт кафедри	http://mkvm.bsmu.edu.ua/
E-mail	medicine_katastrof@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Ольги Гузар, 2
Контактний телефон	+38 (0372) 53-62-37

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна / вибіркова
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	10
Практичні заняття	50
Самостійна робота	30
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Програма дисципліни «Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України підготовки спеціаліста галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 225 «Медична психологія», примірного навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальністю 225 «Медична психологія» кваліфікації освітньої «Магістр психології», кваліфікації професійної «Лікар-психолог» від 26.07.2016, наказу МОН України №943 від 16.10.2009 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»; Наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 683 від 05.06.2013 зі змінами «Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації». Організація своєчасної та ефективної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях, катастрофах і аваріях є одним з пріоритетних завдань охорони здоров'я. Зростання числа екстремальних ситуацій за останні часи віддзеркалюються також на психічній складовій здоров'я військовослужбовців та членів їх сімей. Це визначає необхідність оперативної оцінки стану осіб, які постраждали внаслідок участі в антитерористичній операції (АТО), прогнозу розладів, які виявляються, а також проведення всіх можливих лікувальних та реабілітаційних заходів. У зв'язку з цим в лікувальних закладах України відбудовується стала система психологічної та медико-психологічної реабілітації, зокрема учасників АТО (Закон України № 742-VIII від 03.11.2015 «Про внесення змін до статті 11 Закону України» Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2015р. № 359-р «Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників антитерористичної операції», Наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15 квітня 2008 р. № 199 «Про затвердження Порядку застосування методів психологічного і психотерапевтичного впливу». Все це підтверджує необхідність вивчення майбутніми лікарями-психологами «Медичної психології надзвичайних станів, екстреної та кризової психології», як навчальної дисципліни.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-ocziyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2 Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3 Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4 Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5 Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Загальна психологія	Медична психологія надзвичайних станів
Вікова психологія	Екстрена та кризова психологія
Соціальна психологія	Екстремальна медицина
Психодіагностика	Психотерапія

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1 Мета викладання навчальної дисципліни – організувати та вміти надавати психологічну допомогу населенню та військовослужбовцям в екстрених та кризових ситуаціях, у т.ч. у польових умовах, під час роботи розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення; застосовувати методи психологічного дослідження, консультації та психологічної підтримки осіб з наявними ознаками розладів психіки та поведінки внаслідок дії стресових факторів; володіти прийомами надання психологічної та психотерапевтичної допомоги особам, які її потребують в екстремальних умовах професійної діяльності та при надзвичайних ситуаціях; здійснювати експертну оцінку психологічного стану особистості та порушення працездатності, готовності фахівця до діяльності в складних та екстремальних умовах праці.

6.2 Завдання: забезпечити засвоєння студентом основних принципів надання психологічної допомоги в екстремальних та кризових ситуаціях, при бойовій травмі; опанувати методи психологічного дослідження, консультації та психологічної підтримки негативних наслідків посттравматичного стресу у населення; практичні методи розпізнавання та діагностики ПТСР; формування комунікативних навичок для адекватного спілкування з такими пацієнтами; психологічні техніки управління стресом та навичок психологічного відновлення.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1 Інтегральна компетентність здатність розв'язувати складні задачі і проблеми медичної психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

7.2 Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професії.

ЗК 4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані та фахові рішення.

7.3 Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК 10. Здатність надання медико-психологічної допомоги, в т.ч. екстренної при психоемоційному стресі, життєвих кризах, суїцидальних намірах тощо.

ФК 11. Здатність до діагностування невідкладних станів, визначення тактики і надання екстреної та невідкладної медичної допомоги.

ФК 12. Здатність до практичного використання психологічного впливу та психотерапії.

ФК 13. Здатність до проведення експертної оцінки психологічного стану людини та експертизи працездатності (медико-соціальної, військово-лікарської, психолого-психіатричної, судової, медико-педагогічної).

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1 Знати:

- принципи надання психологічної допомоги в екстремальних та кризових ситуаціях, при бойовій травмі.
- методи психологічного дослідження, консультації та психологічної підтримки негативних наслідків посттравматичного стресу у населення;
- практичні методи розпізнавання та діагностики ПТСР;
- формування комунікативних навичок для адекватного спілкування з такими пацієнтами;
- психологічні техніки управління стресом та навичок психологічного відновлення.

8.2 Уміти:

- володіти прийомами надання психологічної та психотерапевтичної допомоги в екстремальних та кризових ситуаціях;
- здійснювати психологічний прогноз готовності фахівця до діяльності складних та екстремальних умовах праці.

8.3 Демонструвати:

ПРН 3. Визначати попередній клінічний / психологічний / патопсихологічний діагноз, функціональний стан, здійснювати диференційну діагностику у відповідності до сучасних класифікаторів захворювань.

ПРН 5. Визначати принципи, тактику, характер лікування, реабілітації, медичної, психологічної, психоконсультаційної (психотерапевтичної), медико-психологічної допомоги.

ПРН 8. Визначати та вести контингент осіб, яким надається медична, психологічна та медико-психологічна, в т.ч. екстренна, допомога.

ПРН 10. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній та науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію, застосовувати її для вдосконалення медичної практики.

ПРН 11. Проводити обстеження та/або патопсихологічну діагностику з метою прогнозування результатів лікування та/або медико-психологічної (психологічної) допомоги на всіх її етапах.

ПРН 15. Приймати ефективні рішення, у тому числі, в умовах невизначеності.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (10 годин лекцій, 50 годин практичних занять, 30 годин СРС), 3 кредит ЄКТС

Назва дисципліни та назва спеціальності денна форма	Кредит	Кількість годин						Форма контролю	Рік навчання
		Всього годин	Аудиторні	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття та групові вправи	Самостійна робота студента		
Модуль 1. Військово-медична психологія	3,0	86	48	10	-	48	26	Тестовий контроль, контрольні питання, практичні навички	3
Підсумковий модульний контроль		4	2	-	-	2	4	ПМК	3
Разом:	3,0	90	50	10	-	40	40		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%): для денної форми навчання – 55,6 % аудиторні заняття та 44,4 % - самостійна робота.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія”

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС)

9.1 Конкретні цілі вивчення модуля:

- визначити основні принципи оцінки стану постраждалих осіб з наявними ознаками розладів психіки та поведінки внаслідок дії стресових факторів;
- оволодіти прийомами надання психологічної та психотерапевтичної допомоги особам, які її потребують в екстремальних умовах професійної діяльності та при надзвичайних ситуаціях при надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру і в бойових умовах.

9.2. Тематична структура модуля

ТЕМА 1. Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях.

Поняття про надзвичайну ситуацію, у т.ч. для системи охорони здоров'я. Класифікація за рівнем реагування та основні причини виникнення надзвичайних ситуацій в Україні. Поняття про надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру. Екстремальна ситуація. Кризи, кризові ситуації. Нормативно-правові засади діяльності лікаря-психолога за умов надзвичайних ситуацій.

ТЕМА 2. Емоційні стани людини в екстремальних умовах.

Вплив екстремальних ситуацій на психологічний та психічний стан особистості. Основні типи поведінки, що виникають в умовах екстремальних

ситуацій. Психогенії. Первинні психічні стани при катастрофах (страх, афект, паніка). Стрес: визначення, стадії, субсиндроми. Адаптаційний синдром. Психофізіологія стресу. Види реакцій людини на стрес. Вплив індивідуальних особливостей людини на виникнення і розвиток стресу.

ТЕМА 3. Психологія тероризму.

Характеристика понять «терор», «терористичний акт», «тероризм». Психологічний зміст тероризму. Вибухи як вид терористичного акту. Захоплення заручників як вид терористичного акту. Захоплення терористами літака. Особливості поведінки заручників. Узагальнений психологічний портрет терориста та його жертви. Поняття «стокгольмського синдрому».

ТЕМА 4. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Екстрена психологічна допомога при гострій реакції на стрес. Самодопомога при гострих реакціях на стрес. Організація психологічної допомоги на місці НС. Етапи екстреної психологічної допомоги. Етичні принципи лікаря-психолога при роботі в НС. Методи надання екстреної психологічної допомоги. Психологічний дебрифінг. Методи психологічної діагностики, використовувані при наданні екстреної психологічної допомоги. Використання «валізи психолога» при надзвичайних ситуаціях. Міжнародний досвід надання допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуаціях.

ТЕМА 5. Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Психічна травма і травматичний досвід. Реакції на тяжкий стрес та розлади адаптації. Депресія. Суїцидальна поведінка Реакції горя. Соматофорні розлади. Посттравматичний стресовий розлад. Діагностичні критерії ПТСР. Форми ПТСР. Сотравматизація. Етапи надання психологічної допомоги. Основні напрями реабілітації ПТСР.

ТЕМА 6. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.

Основні цілі і стратегії терапії ПТСР. Використання методів гештальт-терапії для лікування ПТСР. Використання травмо-фокусованої когнітивно-поведінкової психотерапії при лікуванні ПТСР. Символ-драма (метод кататимного переживання образів) при терапії ПТСР.

ТЕМА 7. Переживання втрати.

Переживання, пов'язані з втратами. Категорії життя і смерті. Етапи «нормального» горювання. Патологічне горювання. Психологічна допомога горюючому. Особливості переживання горя дітьми. Організація та проведення тренінгів «Робота з горем» та психологічної підтримки.

ТЕМА 8. Суїцидальна поведінка.

Поняття «суїцид», «аутоагресія», «суїцидальна поведінка», «аутодеструктивна поведінка». Чинники суїцидального ризику. Індикатори суїцидального ризику. Консультування суїцидальних клієнтів. Консультування осіб з незавершеними суїцидальними спробами. Підтримка для консультанта. Групова кризова психотерапія.

ТЕМА 9. Вторинна травма.

Синдром вигорання і вторинна травма. Оцінка вторинної травматизації. Поняття «вторинного травматичного стресу». Ознаки та симптоми вторинної травми. Супервізія. Робота з вторинною травмою.

ТЕМА 10. Психологічне забезпечення та супроводження професійної діяльності медичних працівників.

Професійне здоров'я спеціаліста. Професійне становлення. Професійна

придатність до діяльності за умов надзвичайних ситуацій. Психологічна характеристика професійно-значимих якостей фахівців, що працюють в умовах надзвичайних ситуацій. Професійні деградації і деструкції. Типові реакції медичних працівників на різні травматичні події.

ТЕМА 11. Методи дослідження стресостійкості та соціальної адаптації. Принципи та методи психологічної допомоги при стресі. Механізми формування стресостійкості у медичних працівників. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів. Дебрифінг як метод психологічної корекції посттравматичних стресових розладів.

ТЕМА 12. Соціально-психологічні чинники розвитку «синдрому вигорання» серед медиків-психологів.

Поняття «синдрому вигорання» (емоційного, професійного, психічного), його виникнення та поширення. Психологічні особливості професійного вигорання у медичних психологів. Методи профілактики, діагностики та психокорекції «синдрому вигорання». Поняття «супервізії» та методи її проведення.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Індиві- дуальна робота
Лекції	Практичні заняття	5	6		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1.					
“Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія”					
1. Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях.	8	2	4	2	
2. Емоційні стани людини в екстремальних умовах.	10	2	4	4	
3. Психологія тероризму.	6		4	2	
4. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.	6		4	2	
5. Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).	10	2	4	4	
6. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.	8	2	4	2	
7. Переживання втрати.	6		4	2	
8. Суїцидальна поведінка.	6		4	2	
9. Вторинна травма.	8	2	4	2	
10. Психологічне забезпечення та супроводження професійної діяльності медичних працівників.	6		4	2	
11. Методи дослідження стресостійкості та соціальної адаптації.	4		4		
12. Соціально-психологічні чинники розвитку «синдрому вигорання» серед медиків-психологів.	6		4	2	
Разом за змістовим модулем 1					
Індивідуальна робота (за наявності)					
Підсумковий модульний контроль	6		2	4	
УСЬОГО ГОДИН	90	10	50	30	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Назва теми	К-сть год.
1. Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях.	2
2. Емоційні стани людини в екстремальних умовах.	2
3. Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).	2
4. Загальні підходи до психотерапії ПТСР.	2
5. Вторинна травма. Психологічне забезпечення та супроводження професійної діяльності медичних працівників.	2
Всього:	10

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях.	2
2.	Емоційні стани людини в екстремальних умовах.	4
3.	Психологія тероризму.	2
4.	Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.	2
5.	Відстрочені реакції на травматичний стрес. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).	4
6.	Загальні підходи до психотерапії ПТСР.	2
7.	Переживання втрати.	2
8.	Суїцидальна поведінка.	2
9.	Вторинна травма.	2
10.	Психологічне забезпечення та супроводження професійної діяльності медичних працівників.	2
11.	Соціально-психологічні чинники розвитку «синдрому вигорання» серед медиків-психологів.	2
	Підсумковий модульний контроль	4
	Разом годин	30

13. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ – не передбачено

14. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття про надзвичайну ситуацію, у т.ч. для системи охорони здоров'я.
2. Класифікація за рівнем реагування та основні причини виникнення надзвичайних ситуацій в Україні.
3. Поняття про надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру.
4. Екстремальна ситуація.
5. Кризи, кризові ситуації.
6. Нормативно-правові засади діяльності лікаря-психолога за умов надзвичайних ситуацій.
7. Вплив екстремальних ситуацій на психологічний та психічний стан особистості.
8. Основні типи поведінки, що виникають в умовах екстремальних ситуацій.

9. Психогенії.
10. Первинні психічні стани при катастрофах (страх, афект, паніка). Стрес: визначення, стадії, субсиндроми.
11. Адаптаційний синдром.
12. Психофізіологія стресу.
13. Види реакцій людини на стрес.
14. Вплив індивідуальних особливостей людини на виникнення і розвиток стресу.
15. Характеристика понять «терор», «терористичний акт», «тероризм».
16. Психологічний зміст тероризму.
17. Вибухи як вид терористичного акту.
18. Захоплення заручників як вид терористичного акту.
19. Захоплення терористами літака.
20. Особливості поведінки заручників.
21. Узагальнений психологічний портрет терориста та його жертви.
22. Поняття «стокгольмського синдрому».
23. Екстрена психологічна допомога при гострій реакції на стрес.
24. Самодопомога при гострих реакціях на стрес.
25. Організація психологічної допомоги на місці НС.
26. Етапи екстреної психологічної допомоги.
27. Етичні принципи лікаря-психолога при роботі в НС.
28. Методи надання екстреної психологічної допомоги.
29. Психологічний дебрифінг.
30. Методи психологічної діагностики, використовувані при наданні екстреної психологічної допомоги.
31. Використання «валізи психолога» при надзвичайних ситуаціях.
32. Міжнародний досвід надання допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуацій.
33. Психічна травма і травматичний досвід.
34. Реакції на тяжкий стрес та розлади адаптації.
35. Депресія.
36. Суїцидальна поведінка.
37. Реакції горя.
38. Соматофорні розлади.
39. Посттравматичний стресовий розлад.
40. Діагностичні критерії ПТСР.
41. Форми ПТСР.
42. Сотравматизація.
43. Етапи надання психологічної допомоги.
44. Основні напрями реабілітації ПТСР.
45. Основні цілі і стратегії терапії ПТСР.
46. Використання методів гештальт-терапії для лікування ПТСР.
47. Використання травмо-фокусованої когнітивно-поведінкової психотерапії при лікуванні ПТСР.
48. Символ-драма (метод кататимного переживання образів) при терапії ПТСР.
49. Переживання, пов'язані з втратами.
50. Категорії життя і смерті.
51. Етапи «нормального» горювання.
52. Патологічне горювання.
53. Психологічна допомога горюючому.
54. Особливості переживання горя дітьми.

55. Організація та проведення тренінгів «Робота з горем» та психологічної підтримки.
56. Поняття «суїцид», «аутоагресія», «суїцидальна поведінка», «аутодеструктивна поведінка».
57. Чинники суїцидального ризику.
58. Індикатори суїцидального ризику.
59. Консультування суїцидальних клієнтів.
60. Консультування осіб з незавершеними суїцидальними спробами.
61. Підтримка для консультанта.
62. Групова кризова психотерапія.
63. Синдром вигорання і вторинна травма.
64. Оцінка вторинної травматизації.
65. Поняття «вторинного травматичного стресу».
66. Ознаки та симптоми вторинної травми.
67. Супервізія.
68. Робота з вторинною травмою.
69. Професійне здоров'я спеціаліста.
70. Професійне становлення.
71. Професійна придатність до діяльності за умов надзвичайних ситуацій.
72. Психологічна характеристика професійно-значимих якостей фахівців, що працюють в умовах надзвичайних ситуацій.
73. Професійні деградації і деструкції.
74. Типові реакції медичних працівників на різні травматичні події.
75. Методи дослідження стресостійкості та соціальної адаптації.
76. Принципи та методи психологічної допомоги при стресі.
77. Механізми формування стресостійкості у медичних працівників.
78. Технології профілактики посттравматичних стресових розладів.
79. Дебрифінг як метод психологічної корекції посттравматичних стресових розладів.
80. Поняття «синдрому вигорання» (емоційного, професійного, психічного) його виникнення та поширення.
81. Психологічні особливості професійного вигорання у медичних психологів.
82. Методи профілактики, діагностики та психокорекції «синдрому вигорання».
83. Поняття «супервізії» та методи її проведення.

15. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Встановлення станів психоемоційної напруженості в залежності від проявів (феноменів) та результатів анамнестичного та психологічного аналізу особистості.
2. Надання екстреної психологічної допомоги при гострій реакції на стрес.
3. Володіння методами розпізнавання та діагностики ПТСР.
4. Надання екстреної психологічної допомоги при ПТСР (депресія, апатія, агресія, істерика та ін.).
5. Володіння методами самопомоги при гострих реакціях на стрес.
6. Організація психологічної допомоги на місці НС.
7. Володіти методами профілактики, діагностики та психокорекції «синдрому вигорання».
8. Проведення дослідження стресостійкості.
9. Проведення дослідження соціальної адаптації.
10. Організація проведення дебрифінгу.

16. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах, що проводиться методом фронтального усного опитування, або написання контрольних робіт, для чого використовуються питання для контрольних робіт.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також під час перевірки правильності виконання лабораторно-дослідницьких завдань.

Проміжний контроль знань студентів проводиться під час проведення підсумкових контрольних робіт під час останнього заняття змістовного модуля.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі підсумкового модульного контролю. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти виконують практичну роботу, що додається до білета та розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

Підсумковий модульний контроль (ПМК) здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав **не менше 50 балів**.

Таким чином, частки результатів оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового модульного контролю становлять відповідно 60% та 40%.

Підсумковий модульний контроль з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які виконали програму даного модулю та отримали за поточну успішність не менше 72 балів.

Підсумковий модульний контроль з дисципліни „Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія” проводиться методом тестового контролю і вирішення практичних та ситуаційних завдань. Студентам пропонується 18 варіантів тестових завдань по 112 питань в кожному.

Критерій оцінювання теоретичної підготовки студентів наступні:

- на оцінку „5” - допускається до 10 помилок, що складає 91% правильних відповідей (25 бали);
- на оцінку „4” - допускається до 21 помилки, що складає 81% правильних відповідей (20 балів);
- на оцінку „3” - допускається до 35 помилок, що складає 69% правильних відповідей (15 бали);
- на оцінку „2” - більше 35 помилок, що складає 0 балів.

За теоретичну підготовку по результатам тестового контролю студент повинен набрати не менше 24 бали.

Оцінювання практичної підготовки проводиться наступним чином:

- Оцінка „5”- 55 балів;
- Оцінка „4”- 45 балів;
- Оцінка „3”- 35 балів.

Перерахунок оцінки за багатобальною шкалою здійснюється, виходячи із загальної кількості тем практичних занять у модулі, яким представлена дисципліна „Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія”.

17. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4 - бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивчення навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем, але не більше 200 балів

Розподіл балів за поточну діяльність дисципліни „Медична психологія надзвичайних станів, екстрена та кризова психологія”

Номер модуля, кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Бали за виконання індивідуального завдання як виду СРС	Мінімальна кількість балів
			Традиційні оцінки						
			“5”	“4”	“3”	“2”			
Модуль 1 90/3,0	1	24	5	4	3	0	-	72	

Мінімальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: $72=24 \times 3$.

Вага кожної теми в межах одного модуля є однаковою.

18. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) / А.В. Верба, О.А. Барбазюк, А.В. Швець, В.В. Стеблюк та ін. // під заг. ред. Головного психіатра МО України, доктора медичних наук О.В. Друзя, Головного психіатра МВС України, доктора медичних наук Гічуна В.С. – К., 2017. - 83 с.
2. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. - 502 с.
3. Екстрена медична допомога військовослужбовцям на догоспітальному етапі в умовах збройних конфліктів: Навчальний посібник / Бадюк М.І., Ковида Д.В., Микита О.О., Козачок В.Ю., Серета І.К., Швець А.В. // За редакцією професора Бадюка М.І. - К.: СПД. Чалчинська Н.В., 2018. – 212 с.
4. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи): посібник // за редакцією професора О.В. Богомолець, професора Г.Г. Рощина. – Київ. Юстон. - 2016. – 212 с.

5. Екстрена медична допомога травмованим на догоспітальному етапі: навчальний посібник / [В.О. Крилюк, С.О. Гур'єв, А.А. Гудима та ін.] - Київ. - 2017. – 400 с.

Допоміжна

1. Закон України №2801-ХІІ від 19.11.1992 р. «Основи законодавства України про охорону здоров'я». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
2. Закон України №5081-VI від 09.12.2015 р. «Про екстрену медичну допомогу». – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>.
3. Закон України від 01.01.2016 р. № 1489-14 «Про психіатричну допомогу». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1489-14?info=1>.
4. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. - Х.: НУЦЗУ, 2010. - 401 с.
5. Наказ директора Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України від 24.02.2017 № 3 «Про затвердження Тимчасового порядку організації надання невідкладної (екстреної) медичної допомоги у Збройних Силах України».
6. Наказ Міністерства оборони України від 11.05.2017 р. № 261 «Про затвердження Порядку постачання медичного майна Збройним Силам України в мирний час».
7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.01.2014 р. № 34 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги».
8. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.2012 р. № 366 «Про затвердження Загальних вимог щодо проведення медичного сортування постраждалих і хворих та форм медичної документації».
9. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.02.2016 р. № 121 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при посттравматичному стресовому розладі».
10. Оніщенко Н. В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. - Харків «Право», 2014. - 584 с.
11. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс: навч.-метод. посіб. / [Н. Гусак, В. Чернобровкіна, В. Чернобровкін, А. Максименко, С. Богданов, О. Бойко; за заг. ред. Н. Гусак]; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». - Київ : НаУКМА, 2017. - 92 с.
12. Стеблюк В.В. Розлади психічного здоров'я військовослужбовців в умовах застосування збройних сил: превенція, первинна діагностика, домедична та перша медична допомога / посібник для командирів, фахівців служби морально-психологічного забезпечення, медичних працівників військової ланки // В.В. Стеблюк, І.Ф. Гончаренко, А.В. Швець та ін. – К., 2017. – 52 с.
13. Сыропятов О.Г. Психопатология чрезвычайных ситуаций / О.Г. Сыропятов, Г.В. Иванцова. – К.: Наук. світ, 2005. - 64 с.
14. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник. - К. : Агентство "Україна". - 2015. - 176 с.
15. Яковенко С.І. Соціально-психологічна допомога при надзвичайних ситуаціях та критичних інцидентах / Яковенко С.І., Лисенко В.І.; НАН України. Ін-т соціології. Центр соціал. експертиз і прогнозів.- К., 1999. - 224 с.
16. MCO 5351.1 Combat and operational stress control programme / Headquarters. Department of the Navy. - Washington, DC: Marine Corps, Pentagon, 2013. – 56 p.

17. Католик Г. В. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям, та постраждалим: Наук.-Метод. Зб./ Г.В. Католик, І.О. Корнієнко. - 2-ге вид., допов. - Львів : Червона калина, 2003. - 124 с.
18. Максименко С.Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості. – К., 2007. - 296 с.
19. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации. - М.: Изд-во Эксмо, 2005. - 960 с. - (Справочник практического психолога).
20. Марищук В.Л. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса.- СПб.: Изд. дом «Сентябрь», 2001.- 256 с.
21. Невідкладна терапевтична допомога у військових частинах (зкладах) Збройних Сил України: методичні рекомендації / 1-е вид., [Ю.М. Астапов, М.П. Бойчак; Я.П. Гончаров та ін.]; затверджено директором ВМД МО України у 2016 р. - К.: 2016. – 119 с.
22. Панок В.Г. Методичні підходи до надання психологічної допомоги потерпілим від техногенної катастрофи / Центр. соц. експертиз і прогнозів ін.-ту соціол. НАН України та ін. - К., 1999. - 104 с.
23. Правові основи Державної служби медицини катастроф / Під ред. проф. Волошина В.О. - Ужгород: МПП «Гражда», 2003. - 242 с.
24. Психогении в экстремальных условиях/ Александровский Ю.А., Лобастов О.С., Спивак Л.И., Щукин Б.П. - М.: Медицина, 1991.- 96 с. Психология здоровья: Учеб, пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению и спец, психологии. Под ред. Г.С. Никифорова. - СПб и др.: Питер 2003.- 606 с.
25. Самоукина Н.В. Экстремальная психология. - М.: Ассоциация авторов и издателей «ТАНДЕМ». Издательство ЭКСМОС, 2000. - 288 с.
26. Сидоров П.И., Мосягин И.Г., Маруняк С.В. Психология катастроф: Учебник для вузов / под ред. П.И. Сидорова. - Архангельск: Издательский центр СГМУ, 2007. - 656 с.
27. Соловьева С.Л. Психология экстремальных состояний: Для психологов, психиатров, психотерапевтов.- СПб.: ЭЛБИ.- СПб, 2003.- 126 с.
28. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. – СПб. : Питер, 2001.
29. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Корольова Н.Д., Кучанська Г.Б., Новицький Н.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Підручник. - К.: «Медицина», 2011. – 526 с.
30. Экстренная психологическая помощь: Практическое пособие / М.А. Крюкова, Т.И. Никитина, Ю.С. Сергеева; Центр экстренной психологической помощи. - М.: Изд-во НЦ ЭНАС, 2003. - 63 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України: Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
 2. Сайт Міністерства оборони України: Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.
- <http://interagencystandingcommittee.org/mental-health-and-svchosocialsupport-emergency-settings>

19. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Бірюк Ігор Григорович – завідувач кафедри, кандидат медичних наук, доцент
2. Назимок Євгенія Вікторівна – доцент кафедри, кандидат медичних наук, доцент

